

Українське суспільство на етапі польсько-литовської доби (XIV – XVI ст.)

1. Початок, основні етапи та наслідки захоплення Литвою території давньоруських удільних князівств.
1. Польська експансія на українські землі. Унії. Політичний, соціально-економічний та правовий статус українських земель в складі Речі Посполитої.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ наприкінці XV — у першій половині XVI ст. Масштаб 1 : 7 500 000

- Південно-східна межа розселення українців у XV ст.
- Напрями татарських походів наприкінці XV — на початку XVI ст.
- Покід турецько-молдавського війська проти Польщі у 1498 р.
- Українські землі, збелювані внаслідок нападів татар
- Межа розселення українців на середину XVI ст.
- "Дике поле" — незаселені прикордонні території між литовськими і турецько-татарськими володіннями
- Головні осередки формування українського козацтва
- Напрями козацької колонізації
- Бій козаків у складі польського війська з татарами у 1489 р. (перша згадка про козаків у писемних джерелах)
- Перший відомий похід козаків проти турецьких володінь (1492 р.)
- Заснування Хортицької Січі Дмитром Вишневецьким (1556 р.)
- Головні замки, зведені за наказом литовських князів на українських землях для захисту від татар
- Володіння Османської імперії (а) та її васалів (б)
- Кордон держав на середину XVI ст.
- Східний кордон Священної Римської імперії

ЧИСЕЛЬНІСТЬ УКРАЇНЦІВ, ЯКІ ПОТРАПИЛИ ДО ТАТАРСЬКОЇ НЕВОЛІ

до кінця XV ст. у XVI ст. у першій половині XVII ст.

Українські землі в складі Великого князівства Литовського

- Русичі становили 90% населення ВКЛ;
- Керувалися принципом “Старого не порушаймо, а нового не запроваджуємо”;
- Литовці переймали військову організацію;
- Руська мова, християнство переважали в межах ВКЛ;
- Місцева українська знать обіймала найвищі адміністративні посади;
- На місцях залишалася попередня система господарювання.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ в XV ст.

Масштаб 1 : 7 500 000

- Межа розселення українців у XV ст.
- Велике князівство Литовське в 1377 р.
- Території, приєднані до Великого князівства Литовського за Вітовта (1377–1430 рр.)
- Городельська унія 1413 р.
- «Велике князівство Руське» князя Свидригайла (1432–1436 рр.)
- 1471 Роки ліквідації удільних князівств на українських землях
- Центри державних намісництв Великого князівства Литовського
- Фортифікації, зведені у Дикому Полі за наказом литовських князів
- Польське королівство в першу половину XV ст.
- Землі, які в 1466 р. відійшли від Тевтонського ордену до Польщі
- Володіння Османської імперії у середині XV ст.
- Землі, завойовані турками в 1475–1503 рр.
- Перший похід кримських татар на українські землі в 1482 р.
- Район повстання під проводом Мухи та Борули (1490–1492 рр.)
- Похід турецько-молдавського війська проти Польщі в 1498 р.
- Держави, у яких наприкінці XV ст. правили представники династії Ягеллонів
- Межа литовських володінь, загарбаних Великим князівством Московським у 1494–1503 рр.
- Головні осередки формування українського козацтва

Джерело: Г. Яворський. Історія України. Київ: Либерецький видавничий дім, 1996 р.

Політика Польщі на українських землях

- Насадження католицизму;
- Закриття православних церков і монастирів;
- Обмеження православних у праві обіймати державні посади;
- Насадження зневаги до православ'я й української культури.

Соціальна структура населення:

- Аристократи;
- Духовенство;
- Міщани;
- Селяни.

Унії:

- **1385 р. – Кревська унія.**

Наслідки:

1. До католицизму навертають Литву, а литовських бояр-католиків зрівняно в правах з поляками;
2. Польські магнати і шляхта захопили великі земельні маєтки;
3. Українські бояри та шляхта щоб зберегти своє становище і маєтки переходили в католицизм, ополячувалися і отримували шляхетські права

1413 р. – Городельська унія:

1. Автономія Литви у складі Польщі;
2. Широкі довічні права Вітовта у ВКЛ;
3. Зрівняння у правах польських феодалів-католиків з литовськими католиками;
4. Запровадження в Литві сейму, призначення посадовців, вибір адміністративно-територіального устрою за узгодженням з Польщею.

1569 р. – Люблінська унія:

1. Утворено конфедеративну державу Річ Посполиту;
2. РП очолював виборний король;
3. Вищим органом державного управління був сейм: сенат та ізба;
4. Польська шляхта отримала право володіти маєтками у ВКЛ, а литовська – у Польщі;
5. Литва і Польща зберігали свою автономію

Наслідки:

- Україна розірвана між Польщею, Литвою, Московою, Угорщиною, Молдовою;
- Усунуто литовську владу з українських земель, знищено рештки української державності;
- Українські землі поділені на 6 воєводств;
- Вороже ставлення польської шляхти до українців;
- Поява великих латифундій;
- Поразка Московії у Лівонській війні 1558-1583 рр.

1596 р. – Берестейська унія:

- Новоутворена уніатська церква підпорядковувалася Папі Римському;
- Визнавалися деякі догмати католицького віровчення;
- Церковні атрибути залишалися православними, мова – церковнослов'янська;
- Уніатське духовенство звільнялося від сплати податків;
- Уніатська шляхта могла претендувати на державні посади;